

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Maatalous ja käsiteollisuus – Maaseutualueita hyödyttävä yhdistelmä” (oma-aloitteinen lausunto)

(2012/C 143/07)

Esittelijä: **Adalbert KIENLE**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 22. syyskuuta 2011 pitämässään täysistunnossa työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Maatalous ja käsiteollisuus – Maaseutualueita hyödyttävä yhdistelmä (oma-aloitteinen lausunto).

Asian valmistelusta vastannut ”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 20. tammikuuta 2012.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 22.–23. helmikuuta 2012 pitämässään 478. täysistunnossa (helmikuun 23. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 184 ääntä puolesta 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Tiivistelmä ja suositukset

1.1 Tällä oma-aloitteisella lausunnolla ETSK haluaa antaa Euroopan komissiolle, Euroopan parlamentille ja neuvostolle ai-neksia politiikanmuotoiluun erityisesti ajatellen YMP:n toisen pilarin ja rakennerahastojen edelleenkehittämistä vuosina 2014–2020. Oma-aloitteisen lausunnon avulla on tarkoitus antaa panos EU:n Eurooppa 2020 -strategian täytäntöönpanoon esittämällä konkreettisia, tulevaa maaseuturahaston ja rakennetukien rahoitusta ja muita EU:n säännöstöjä koskevia ehdotuksia. Maataloutta ja käsiteollisuutta edustaville kansalaisyhteiskunnan organisaatioille tämä alueellisuuden ja alueellisten arvoketjujen tunnustaminen merkitsee tärkeää tukea niiden toiminnalle. Samalla ETSK toivoo lausunnon voivan antaa myös tärkeän sysäyksen valtiotasolla käytävään keskusteluun.

1.2 ETSK antaa tarkasteltavana olevista, 5. lokakuuta 2011 ja 12. lokakuuta 2011 annetuista, maaseuturahaston ja rakennetukien tukikautta 2014–2020 koskevista Euroopan komission lainsäädäntöehdotuksista seuraavat suositukset:

1.2.1 On syytä laajentaa ja sen mukaisesti luokitella ehdotettuja mahdollisuuksia laajentaa pk-yritysten maaseuturahastosta saamaa investointitukea maaseutualueiden yritysten ja erityisesti käsiteollisuuden ja maatalouden yritysten alueellisen yhteistyön osalta. Tämän vuoksi tulisi käynnistää ja tukea myös paikallisten yrittäjien alueellisia viestintä- ja tukitahoverkostoja.

1.2.2 Maaseuturahastosta ja rakennerahastosta rahoitettaviin paikallisiin aloitteisiin sovellettavat EU-lähestymistavat tarjoavat tärkeän mahdollisuuden tukea alueellista käsiteollisuuden, maatalouden, matkailun ja kaupan alan toimintaa. Näissä tukitoimissa tulisi kuitenkin asettaa etusijalle talouselämän toimijoiden ja työmarkkinaosapuolten edut.

1.2.3 Pk-yrityksissä tulee edistää kestävästi osaamisen, tiedon ja innovaatioiden siirtoa, jotta maaseudulla voidaan tukea työllisyyttä ja turvata se, sekä tukea resurssi- ja ilmastotehokkaita talouselämän käytänteitä. Perinteistä osaamista ja kokemusta ei saa päästää unohtumaan, vaan sitä tulee pitää yllä ja hyödyntää arvokkaana saavutuksena.

1.2.4 Alueelliset arvoketjut ovat tärkeä tulevaisuuden mahdollisuus käsiteollisuudelle, maataloudelle, matkailulle, kaupankäynnille ja maaseutualueille kokonaisuudessaan. Niihin tulisi kiinnittää huomiota erityisesti alueellisten kattomerkkien sekä yhteisen jalostuksen ja markkinoinnin osalta.

1.2.5 Käsiteollisuus- ja maatalousyritykset ovat riippuvaisia asianmukaisesta elinkeinoelämän infrastruktuurista. Tähän tulee luoda edellytykset ennen kaikkea rakennerahastojen avulla esimerkiksi myöntämällä joustavia alueellisia määrärahoja.

2. Johdanto

2.1 Maatalous ja käsiteollisuus aloina, joilla toimii pääasiassa pieniä ja keskisuuria yrityksiä, muovaavat monimuotoisuutensa ansiosta maaseudun taloutta ja tuottavat merkittävän osan hyödykkeistä EU:n kylille ja pienille kaupungeille sekä vireyttävät niiden kansalaistoimintaa.

2.2 Oma-aloitteinen lausunto antaa panoksen maatalouden ja käsiteollisuuden lisäarvopotentialin vahvistamiseen maaseudulla niille kaudella 2014–2020 myönnettävien EU-tukien valmisteilla olevaa edelleenkehittämistä silmällä pitäen. Tämä perustuu YMP:tä ja vuoden 2013 jälkeistä koheesiopolitiikkaa koskeviin komission ajankohtaisiin lainsäädäntöehdotuksiin. Ehdotuksissa muun muassa laajennetaan maaseuturahaston tukia

"pieniin" tai kaikkiin yrityksiin maaseutualueilla, mikä on tärkeä muutos. Lausunnolla edistetään Euroopan tasoista keskustelua älykkäästä, kestävästä ja osallistavasta kasvusta tiedon ja osaamisen siirtämisen osalta. Lisäksi tarkastellaan edellytysten parantamista, jotta voidaan toteuttaa osallistavia, alojen rajat ylittäviä toimia maaseudun elämänlaatua ja taloudellista suorituskykyä parantavien, pysyvien vaikutusten aikaansaamiseksi sekä turvata hyödykkeiden tarjonta väestön vähetessä. Samalla annetaan sysäys julkiselle keskustelulle demografisen muutoksen vaikutusten tasapainottamisesta ja edistetään valtiotasolla käytäviä keskusteluja kilpailukyyn varmistamisesta ja maaseutualueiden elinkelpoisuuden turvaamisesta.

3. Nykytilanne

3.1 Maaseutualueille perustetuilla ja vakiintuneilla käsiteollisuuden ja maatalouden pk-yrityksillä on sekä taloudellisen toimintansa että yhteiskunnallisen sitoutumisensa kautta hyvät mahdollisuudet vahvistaa olemassa olevia taloudellisia ja yhteiskunnallisia rakenteita ja vastata tuleviin haasteisiin. Ne vaikuttavat suoranaisesti myös elämänlaatuun, ja niiden tuotteet ja palvelut auttavat luomaan alueellista identiteettiä. Ne pitävät yllä tärkeitä perinteitä ja tekevät samalla innovaatioita. Käsiteollisuus ja maatalous edustavat nykyaikaisuutta ja pysyvyyttä, laadukkaita tuotteita, energiansaannin turvaamista, kestäväpohjaista ympäristön- ja luonnonsuojelua sekä kulttuuriperinnön säilyttämistä. Käsiteollisuudessa ja maataloudessa toimivat ihmiset ovat hyvin ammattitaitoisia, itse vastuussa toiminnastaan ja erittäin sopeutumis- ja oppimiskykyisiä. Nämä ominaisuudet ovat maaseutualueilla kylissä ja pienissä kaupungeissa monien taloudellisten ja yhteiskunnallisten menestymistarinoiden perusta.

3.2 Miltei kaikilla EU:n maaseutualueilla on vielä suuria mahdollisuuksia synnyttää käsiteollisuuden ja maatalouden yhteistä arvonlisää. Nämä mahdollisuudet perustuvat yhteistyöhön tuotannossa, jalostuksessa ja markkinoinnissa alueellisella ja alueidenvälisellä tasolla. Ne perustuvat kuitenkin myös toimijoiden tasavertaiseen kilpailuun ja naisten ja miesten tasapuoliseen osallistumiseen.

3.3 Maaseutualueiden rakenne EU:ssa on hyvin vaihteleva. Lähellä hyvinvoivia maaseutualueita, joilla vallitsee alhainen työttömyys ja vakaa kasvu, on muita alueita, joilla kasaantuvat taloudelliset ongelmat, muuttotappio ja ikääntyminen. Koulutus- ja jatkokoulutusmahdollisuuksiakaan ei aina ole tarjolla tarpeeksi lähellä. On olemassa vaara, että yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen sekä infrastruktuuristandardien erot kasvavat.

3.4 Ennen kaikkea ikääntyvät ihmiset ovat riippuvaisia lyhyistä välimatkoista ja helposti saatavilla olevista lähipalveluista; nuoret tarvitsevat hyvin toimivaa perusinfrastruktuuria kuten internetiä, päiväkotia ja peruskouluja. Demografisen muutoksen vuoksi maaseudun infrastruktuurit ja palvelujärjestelmät tarvitsevat merkittäviä sopeutumistoimia. Paikallistalouden – erityisesti pk-yritysten – asiantuntemusta hyödynnetään nykyään usein riittämättömästi näihin haasteisiin vastaamiseksi. Sosiaalisesti vastuulliset ja paikallisesti toimivat käsiteollisuuden ja maatalouden yritykset antavat tärkeän panoksen vammaisten yhteiskunnalliseen integroitumiseen.

3.5 Voidakseen menestyä yksittäin tai yhdessä käsiteollisuus, maatalous ja muut alueelliset talouselämän toimijat ovat riippuvaisia nopeasta paikallisesta internet-yhteydestä. Erityisesti syrjäisillä maaseutualueilla laajakaistayhteyden saatavuus ei kuitenkaan usein ole riittävä.

3.6 Alueellisuus on yhä tärkeämmässä osassa yhteiskunnallista keskustelua. Se on vastuu- ja arvoyhteiskunnan ilmaus ja kestävyysajattelun mukaisen talouden ja yhteiselon edellytys. Usein alueilta puuttuu kuitenkin tarvittavat sysäykset, tai kannustimet alueellisen lisäarvon vahvistamiseen ovat liian heikkoja. Alueen yritysten välinen vuorovaikutus on useissa tapauksissa kokonaan kehittymätöntä tai riittämättömästi kehittyntä.

3.7 Käsiteollisuus ja maatalous joutuvat yhdessä vastaamaan resurssien- ja ilmastonsuojelun parantamisen kasvaviin haasteisiin. Resurssi- ja ilmastotehokkuus ovat käsiteollisuuden ja maatalouden yhteisiä avainsanoja tulevaisuuteen suuntautuviin yritysstrategioissa. Näiden alojen yhteistyön avulla maaseutualueet voivat antaa olennaisen tärkeitä sysäyksiä koko yhteiskuntaa koskeviin haasteisiin vastaamiseksi.

4. Tavoitteet

4.1 ETSK:n näkemyksen mukaan on olennaista, että unionin toimielimet ja valtiotason hallitukset ja hallintoelimet tunnustavat nykyistä paremmin käsiteollisuuden ja maatalouden mahdollisuudet, tarttuvat niihin poliittisella tasolla ja auttavat siten turvaamaan maaseutualueiden tulevaisuudennäkymät.

4.2 ETK kannattaa painokkaasti käsiteollisuuden ja maatalouden yhteisen lisäarvon vahvistamista.

— On syytä luoda ja vahvistaa maatalouden ja käsiteollisuuden alueellisia arvoketjuja yhdessä muiden alojen, kuten kaupankäynnin, matkailun, terveydenhuollon ja metsäalan, kanssa. Tällöin tulisi soveltaa oikeudenmukaisia kilpailusääntöjä ja luoda sellaisia rakenteita, joiden avulla voitaisiin paremmin hyödyntää alueellisia taloudellisia mahdollisuuksia paikallisten pk-yritysten avulla.

— Tulisi tukea pk-yritysten säilyttämistä, monimuotoistamista, perustamista ja edelleenkehittämistä maaseutualueilla sekä alojen rajat ylittävää yritysyritystä.

— Jotta maaseutualueiden pienuuksia voidaan tukea entistä paremmin, tulisi kehittää helposti hyödynnettäviä talouden, innovaation ja pätevyysien parantamisen ohjelmia. Kaikilla

Euroopan alueilla tulee luoda riittävät mahdollisuudet koulutukseen ja jatkokoulutukseen sekä soveltavaan tiedonsiirtoon tiettyjen tulevaisuuden huipputeknologioiden osalta.

- Koululaisten tulisi oppia paikallisilta käsityöläisiltä ja maatalouden harjoittajilta perinteisistä ja nykyaikaisista valmistusmenetelmistä ja omalla vastuulla tehtävän ja itsenäisen työn arvosta.
- Alueellisten elintarvikkeiden ja muiden alueellisten raaka-ainesten tuotantoa, jalostusta ja markkinointia tulisi suunnata johdonmukaisesti erityisten alueellisten vaatimusten ja laatuominaisuuksien mukaisesti; vastaavasti tulisi tukea laadunvarmistusjärjestelmiä sekä tuotemerkkejä ja markkinointia.
- On syytä tukea resurssi- ja ilmastotehokkaita talouselämän käytänteitä.
- Maaseudun yleishyödylliset palvelut, infrastruktuurit ja yhteiskunnallinen elämä on turvattava ja niitä on lujitettava.
- Jotta pk-yritykset voivat synnyttää lisäarvoa maaseutualueilla, on edistettävä liittymistä nykyaikaiseen laajakaistaverkkoon.
- On syytä pitää hajautettuja energiahuoltojärjestelmiä ja energiatehokkuustoimia hyvänä mahdollisuutena vahvistaa lisäarvoa.
- Ammattitaitoinen työvoima täytyy voimistuvan demografisen muutoksen vuoksi saada pysymään maaseutualueilla, ja sitä täytyy saada tulevaisuudessa elinkelpoisiin tehtäviin käsiteollisuudessa ja maatalouden yrityksissä.
- On ehdottoman tärkeää kehottaa maaseudulla toimivia elimiä, organisaatioita ja yrityksiä ja erityisesti maatalous- ja käsiteollisuusyrityksiä tiivistämään kansalaisyhteiskunnassa käytävää vuoropuhelua ja lisäämään talouden alan yhteistyötä sekä ottamaan oppia hyvistä esimerkeistä.

4.3 Jotta näitä alueellisen talouden mahdollisuuksia voidaan hyödyntää paremmin tulevaisuudessa kumppanuuksien avulla, ETSK korostaa erityisesti kolmea tavoitetta:

4.3.1 Painopiste "alueellisuus ja lisäarvon synnyttäminen"

Maatalouden ja käsiteollisuuden keskeinen potentiaali perustuu niiden paikalliseen ja alueelliseen ankkuroituneisuuteen. Juuri

globalisoituneessa maailmassa paikallinen ja alueellinen toiminta ovat tärkeässä asemassa. Usein paikallinen toiminta auttaa ratkaisemaan ajankohtaisia ongelmia. Alueellisten arvoketjujen kehittämisellä on sen vuoksi yhä tärkeämpi rooli. Monilla alueilla maataloudella ja käsiteollisuudella on perinteisesti läheiset liittymäkohdat ja ne tekevät paljon yhteistyötä erityisesti elintarvikealalla. Ne synnyttävät näillä alueilla tärkeää lisäarvoa kuluttajalle. Tästä on olemassa monia myönteisiä esimerkkejä, joiden edelleenkehittämiseen ja levittämiseen muille alueille tulisi pyrkiä. Tämän tulisi myös olla esikuva muille tuote- ja palvelualueille, kuten puunjalostusteollisuudelle ja maaseutumatkailulle. Samanaikaisesti tämä yhteistyö voi antaa panoksen yleishyödyllisten lähipalveluiden tarjontaan ja liikenteen vähentämiseen ja edistää näin ilmastonsuojelua.

Ajattelutapa, joka perustuu lisäarvon synnyttämiseen tärkeiden maaseutualueiden toimijoiden yhteistyön tiivistämisen avulla, antaa myös mahdollisuuden suunnata elintarvikkeiden tuotantoa ja kaupan pitämistä erityisten alueellisten vaatimusten ja laatuominaisuuksien mukaan ja luoda vankka paikallinen identiteetti. Alueellisten kattomerkkien kehittäminen yhteistä kaupan pitämistä varten vastaa kuluttajien kasvavaa tuotteiden laadun ja alkuperän tuntemisen tarvetta. Samoin kuin elintarvikkeissa myös käsiteollisuuden tuotteissa tulisi ottaa käyttöön laatu- ja alkuperämerkintöjä.

4.3.2 Painopiste "energia ja raaka-aineet"

Hajautettujen energiahuoltojärjestelmien ja energiansäästötoimien käyttöönotto maaseutualueilla tulee Euroopassa tulevaisuudessa selvästi tärkeämmäksi, ja se on käsiteollisuuden ja maatalouden ihanteellinen yhteistyöala. Uusiutuvien energialähteiden ja raaka-aineiden ympäristöhyödyt voidaan saavuttaa täysinmukaisesti vain, jos ne jalostetaan samalla alueella, jolla ne tuotetaan. Tähän tarvitaan paikallisia asiantuntijoita.

Myös uusiutuvien raaka-aineiden ja materiaalien tuottaminen, jalostaminen ja kaupan pitäminen on alueellisen yhteistyön tulevaisuuden ala.

4.3.3 Painopiste "työvoiman varmistaminen"

Maatalouden ja käsiteollisuuden yrityksillä on demografisen muutoksen ja syrjäisillä maaseutualueilla ilmenevän taajamiin muuton vuoksi koko ajan suurempia vaikeuksia löytää kyllin ammattitaitoista työvoimaa⁽¹⁾. Kuten ETSK:n aiemmassa lausunnossa on jo todettu, naisten työllisyyteen tulee kiinnittää erityishuomiota⁽²⁾. Elämänlaadun "pehmeitä" sijaintitekijöitä kuten asunto-, koulutus-, vapaa-ajantoiminta- ja kulttuuritarjontaa ja ennen kaikkea nuorille perheille suunnattua tarjontaa täytyy parantaa alueen pitkäjänteisen elinkelpoisuuden varmistamiseksi. Talouselämän toimijoiden pyrkimyksiä valistaa aikaisessa vaiheessa koululaisia ja nuorisoa käsiteollisuuden ja maatalouden tulevaisuuden ammateista tulee tukea poliittisin toimin työvoimaviranomaisten ja koulujen piirissä. Näihin ammatteihin

⁽¹⁾ CESE 1704/2007, EUVL C 120, 16.5.2008, s. 47.

⁽²⁾ CESE 1175/2011, EUVL C 318, 29.10.2011, s. 43.

koulutettujen ihmisten työllistymismahdollisuudet ovat mainiot, ja heillä on erityisen hyvät mahdollisuudet sopeutua työmarkkinoiden asettamiin uusiin haasteisiin ⁽³⁾.

5. Toimenpiteet

5.1 Jotta mainitut tavoitteet saavutetaan, ETSK pitää välttämättömänä noudattaa johdonmukaisesti älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua koskevaa Eurooppa 2020 -strategiaa, ottaa asianmukaisesti huomioon maaseutualueiden tukeminen maaseuturahastosta sen kuuden tukiprioriteetin mukaisesti ja rakennerahastoista sekä vaikuttaa kestäväällä tavalla maaseudun elämäntapaan ja taloudelliseen suorituskykyyn yhtenäisten poliittisten lähestymistapojen avulla. Monialainen ja useita rahastoja hyödyntävä toimintatapa edistäisi maaseutualueiden yhteisten arvoketjujen kehittämistä, muuttotappion supistamista ja palvelurakenteiden vakauttamista ja hyödyttäisi näin ollen kaikkia paikallisia toimialoja ja väestöryhmiä.

5.2 Maaseudulla toteutettavan EU:n tulevan rakennepolitiikan konkreettisia lähtökohtia ovat ETSK:n näkemyksen mukaan erityisesti seuraavat:

- investoinnit maaseudulla toimivien pk-yritysten monimuotoistamisen, perustamisen, yrityksen luovutuksen sekä edelleenkehittämisen tukemiseen
- alojen rajat ylittävien yhteistyömuotojen ja foorumien edistäminen ja perustaminen (esimerkiksi säännöllisesti pidettävien "pyöreän pöydän tapaamisten" käynnistäminen)
- lyhyiden välimatkojen alueellisen (perinteisen) talouden kiertokulun edistäminen
- alueellisten kattomerkkien edistäminen, jotta voidaan jalostaa ja pitää kaupan alueellisia tuotteita ja palveluja
- laadun ja laadunvarmistusjärjestelmien edistäminen, sillä ne ovat avain tuotteiden menestyksekkääseen markkinointiin
- resurssi- ja ilmastotehokkaiden talouselämän käytänteiden edistäminen
- käsiteollisuuden ja maatalouden yrityksille ja maaseutualueiden muille taloudellisille toimijoille suunnatun tiedon ja osaamisen kohdennetun siirtämisen tukeminen
- tutkimuksen ja elinkeinoelämän välisten innovaatiokumppanuuksien edistäminen ottaen erityisesti huomioon pk-yrityksiä hyödyttävät sovellus- ja prosessipainotteiset innovaatiot
- lähitalouden infrastruktuurin turvaaminen ja kehittäminen maaseutualueilla (erityisesti laajakaistayhteydet)
- talouselämän osapuolten ja työmarkkinaosapuolten toimien tukeminen tulevan työvoimatarpeen täyttämiseksi
- julkisuustyön tekeminen tarjoamalla kouluille ja kansalaisille mahdollisuus vierailuilla yrityksissä
- olemassa olevan Leader-lähestymistavan kehittäminen siten, että yritykset kutsutaan nykyistä selvästi voimakkaammin mukaan sen toteuttamisen ja maaseutualueiden taloudellisen potentiaalin parantamiseen
- pk-yrityksistä koostuvien tukitahoverkoston edistäminen erityisesti yhteistyön sujuvoittamiseksi
- maaseutualueiden aluekehityksen ja talouselämän osapuolten ja työmarkkinaosapuolten yhteistyön parhaita käytänteitä keräävien ja levittävien foorumien perustaminen ja edelleenkehittäminen
- maaseutualueiden tukeminen myöntämällä joustavia alueellisia määrärahoja.

Bryssel 23. helmikuuta 2012

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON

⁽³⁾ Mt.